

s e célra az ifjúkor lélektanának legújabb eredményeit is hasznosítja. Ennek az elméleti résznek főbb fejezetei az önnevelés jelentőségével, az önnevelés elméletének jelenlegi állásával, az önnevelés fogalmával és nemeivel, az idevágó kutatás feladataival és módszereivel foglalkozik.

Különösen érdekes fejezetei a könyvnek azok, melyekben az önnevelési törekvések és kísérletek részben elméleti, részben gyakorlati intézményes megnyilvánulásait kíséri végig az emberiség szellemi történetében a buddhizmuson, a görög nevelésen, Epiktetos stoikus erkölctanán, Krisztus önnevelési gondolatain, Loyolai Szent Ignác lelki gyakorlatain át a Rajna-melléki Schönstattban székelő palottinusok intézetének apostoli szellemű önnevelési rendszeréig. Fr. Schneider könyvének utolsó szakaszában az önnevelés lelki indítékait, főleg az önismeretet, az ideál szerepét, az erkölcsi értékelés és az akarat szerepét tárgyalja.

Szerzőnk művét figyelemmel olvasván, igen sok új gondolattal és problémával ismerkedünk meg, melyeknek lélektani érdekessége és jelentősége kétségtelen. Nemes, magasröptű, keresztény szelleme, igen értelmes előadása, könnyű és világos stílusa egyben kellemes olvasmánnyá is teszi a könyvet, melyet éppen azért minden pedagógusnak figyelmébe ajánlunk.

Gyulai Agost dr.

KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. **A csodagyermek lélektana.**¹ Csodagyermeknek az olyan gyermeket mondhatjuk, aki művészeti, technikai, vagy tudományos téren olyat produkál, amire rendszeren csak tehetséges felnőttek képesek. Ettől meg kell különböztetnünk a koraérett gyermeket, aki egy későbbi kor teljesítményeit korábban végzi, mint más gyermek. Korábban olvas, számol, rajzol, vagy zongorázik, anélkül azonban, hogy valamelyikben művészi színvonalat érne el. A csodagyermek teljesítményét a művészi színvonal jellemzi.

Dr. Baumgartner berni egyetemi tanár 15 csodagyermeket figyelt meg, akik a nyilvánosság előtt nagy sikerrel szerepeltek. Ezek közül a legcsodálatosabb volt egy 8 éves sakkjátékos, aki a berlini sakk-klubban a legkiválóbb 20 játékkal egyidőben játszott és a 20 játék közül 10-et megnyert, 9 eldöntetlen maradt és csak 1 játékot veszített el.

A legtöbb csodagyermek zeneművész, mint ahogy a legtöbb tehetség a zenében jelenikezik. Lélektanilag ez könnyen magyarázható. A zenei virtuozitás a kezektől kíván nagy mozgási ügyességet. A motorikus képesség fejlődik a gyermeknél a legkorábban. Zenei csodagyermek volt Mozart, Beethoven és Mendelssohn. A zenei képesség nagyon korai jelentkezését a primitív népeknél is megtaláljuk.

Sokkal ritkább a csodagyermek a technika és tudomány terén. Ami szintén természetes, hiszen itt nagy tárgyi tudásra van szükség, tapasztal-

¹ Dr. Baumgartner Fr.: Psychologie der Wunderkinder. Schweizerische Lehrerzeitung.

latra, amit a gyermek nem könnyen szerezhet meg. Ezen a téren inkább a tehetség korai megnyilvánulásáról beszélhetünk. Ilyen technikus csodagyermek volt Edison, aki 13 éves korában minden elromlott technikai készüléket megjavított. Szinte csodálatos, hogy minden tudomány közül a matematikai tehetség mutatkozik legkorábban. Pascal már 11 éves korában kiváló matematikusokkal tárgyalt, 16 éves korában jelentek meg dolgozatai a gömbszeletről. Newton 20 éves, Euler 16 éves, Lagrange 20, Gauss 19 éves korában elismert kiváló tudósok. A pszichológiai kutatások érdekes tünetként állapították meg, hogy a matematikai és zenei tehetség gyakran lépnek föl együtt, amiből a két tehetség között bizonyos szorosabb összefüggést sejtenek, ami azonban még nincs földerítve. Rajzoló csodagyermek volt Dürer, aki 13 éves korában rajzolta a bécsi múzeumban látható önarcképét.

Korán jelentkeznek az írói tehetség is, de csak később fejlődik az művészetté. Lessing korán kezdett írni, de első nagyobb művét 34 éves korában írta. Goethe 24 éves, Molière 31 éves korában írta első jelentős művét.

Fontos kérdés, hogy minő családi viszonyok kedveznek inkább a csodagyermek fejlődésének. Azt lehetne hinni, hogy a jómódú polgári családi környezet a legalkalmasabb erre, hiszen ezek tudnak anyagi áldozatot hozni a gyermek mutatkozó tehetségének fejlesztésére. A valóság azonban ennek ellentmond. A csodagyermeknek rendszeren a szegényebb családokból származnak. A jómódú szülők kímélik a gyermeket és nem erőltetik a korán mutatkozó zenei tehetséget. A szegény szülők azonban iparkodnak, hogy a mutatkozó feltűnő tehetséget a maguk javára minél előbb őrtekesítsék. A legtöbb zenei csodagyermek olyan családból származik, ahol az apa, vagy az anya foglalkozik zenével, akik azután a tehetség legelső jelentkezésénél erőltetik annak fejlődését és a rengeteg sok gyakorlás a tehetséges gyermekből csodagyermeket fejleszt. A megvizsgált esetek mindegyikénél azt tapasztalta, hogy a gyermekek óriási kitartással gyakorolják művészetüket. Egy 8 éves csodátáncosnó órákig gyakorolta mozgásait a tükör előtt. A 9 éves zongoraművész nő egy részletet százszor is elismételt, amíg az kifogástalanul ment.

A csodagyermek, akinek művészetét a szülők értékesítik, folytonosan úton van, rendszeres oktatásban nem részesül. Érdekes megfigyelés, hogyan alakul az ilyen gyermek értelme, jelleme a sajátos életkörülmények között. Sok embert, idegen országot megismer és így sok olyan dolgot tud, amit az ilyen korú rendes gyermek még nem tudhat. Mindez azonban felületes tudás, általában tudatlanok maradnak. A 8 éves sakkművész egy képeskönyvből tudta az oroszlánnak és majomnak a nevét, de más állatét nem. A madarak közül csak a kanarit ismerte. A 11 éves kiváló zongoraművész, kinek tehetségét a félvilág megcsodálta, nem tudta az egyszeregyet. Nyelvtudása valamennyinek nagyon hiányos, a legtöbb anyanyelvén is hibásan beszél.

A gyermekek életmódja erősen kihat a jellem alakulására is. A 12–13 éves gyermeknél már mutatkozik a jól ismert művészirigység. Kevés kivétellel végtelenül hiúak, ami rendszerint nem velük született, hanem a szülők elfogultsága és a nagy közönség nyílt csodálata neveli beléjük.

Azokban úgy a tudatlanság, mint a jellem alakulása a rendszeres nevelő-oktatás hiányának tudható be. Nem lehet azt állítani, hogy a csodagyermek művészetén túl kis intelligenciájú. Rendszeren mindegyiknek van a művésze-

tén kívül még egy másik tehetsége is. A 8 éves táncművész nem közönséges logikával kritizált, a 9 éves zongoraművész kiváló számoló, az 5 éves geográfus négy nyelven beszélt, a 8 éves sakkjátékosnak egyébként is csodálatos emlékező tehetsége volt, aki 40 jegyből álló számot 3 perc alatt emlékezetébe véselt.

Vizont mutatkoztak más jelenségek is. Egy kiváló hegedűs, kinek újjai tehát rendkívül képességgel mozogtak a hegedű húrjain, a legegyszerűbb mértani idomot nem tudta sodronyból hajlítani. A 9 éves zongoraművész nem volt képes egy betűt szabályosan leírni.

2. Hollandi tanügyi viszonyok Hollandi lapok szomorúan festik az ifjú tanítók sorsát. Vannak képesített tanítók, akik egy tanító munkakörét teljesen betöltik, anélkül, hogy az államtól fizetésben részesülnének. Százával működnek tanítók, akik fizetés helyett jótékony egyesülettől kapnak valami kis „borravaló” felét. Szó szerint így írják a lapok. Említenek olyan eseteket is, hogy a fizetés nélkül szolgáló tanítók megélhetésére szükséges összeget perselyekben gyűjtik össze. Az egyik kerületben működő 185 állami tanító közül 110 működik fizetés nélkül. 12.000 állástalan tanítót tartanak nyilván és ezek száma évről-évre növekszik, mert a tanítóképzők növendékeinek száma is állandóan növekszik. A lapok erősen elítélik ezt az állapotot, mert az állástalan tanítók kiképzése az államnak 26 millió hollandi forintba került.

Sok a panasz a gimnáziumok túlszűfolttsága miatt is. A tanárok panaszkodnak, hogy sok az oda nem való elem és ezért igen nagy a bukottak száma. De sok az elemi iskolában is a bukottak száma, ami a fegyelem lazulására mutat. Egy kimutatás szerint az elemi iskolában 12,70% fiú és 10,70% leány ismétli az osztályt. Minden fennakadás nélkül a fiúknak csak 450/0-a, a leányoknak 510/0-a járja végig az elemi iskolát. A gimnáziumot csak a beírottak 430/0-a járja végig bukás nélkül. A tanulók 370/0-a legalább egyszer, 200/0-a két-, vagy többször ismételt osztályt. Az 5 évfolyamos felső polgári iskolát a tanulók 44,50/0-a járja végig bukás nélkül. 33,50/0 6 év alatt, 170/0 7 év alatt és 50/0 csak 8 év alatt végzi el ezt az 5 osztályos iskolát.

Figyelemreméltó haladást mutat a gyengén fejlődő gyermekek iskoláztatása. Ezek részére 9 állami, 2 protestáns és 2 róm. kat. kisegítő iskola áll rendelkezésre.

3. Nőhallgatók a német főiskolákon. Érdekes statisztikát közöl a német főiskolai hallgatók vezetősége a főiskolai nőhallgatók számának változásáról. A férfi hallgatók száma a háború előtti évben a német főiskolákon 63.300 volt, ez a szám 1931-ig 110.000-re gyarapodott, az emelkedés tehát 830/0. A nőhallgatók száma ugyanezen idő alatt 2300-ról 21.300-ra emelkedett, az emelkedés tehát 800%. 1935-ig ez a szám 10.700-ra csökkent, de a nőhallgatók száma így közel ötször annyi, mint a háború előtt volt. Az 1936. évi nyári szemeszteren a tudományegyetemen 8576, a műegyetemen és bányászati akadémián 300, a kereskedelmi főiskolán 167, a mezőgazdasági és erdészeti főiskolán 6, a tanítóképző főiskolán 881, a képzőművészeti főiskolán 105 és a teológián 1 nőhallgató volt.

4. Középiskolai tanárképzés Lengyelországban. Lengyelországi pedagógiai folyóiratokban vita folyik, hogy a középiskolai tanárképzés továbbra is az egyetemen történjék-e, vagy pedig erre a célra külön főiskolát szervezzenek-e? Abban mindkét vélemény egyezik, hogy a pedagógiai tanulmányokat az eddiginél tartamasabbá kell tenni. Az egyetemi párt is kívánja, hogy a pedagógiai tanulmányokat úgy kellene beosztani, hogy azáltal az egyetemi négy évi tanulmány ne hosszabbodjék meg, tehát a pedagógiai tanulmányokat a szaktanulmányokkal párhuzamosan kívánják beosztani. A következő beosztást ajánlják: az első évben logika és általános pszichológia; a második évben neveléstan, pszichológia, kísérleti pedagógia, nevelési higiénia; a harmadik évben pedagógia, általános didaktika, neveléstörténet, iskolai szervezetten; a negyedik évben a jelölt szaktárgyainak didaktikája. Az egyetemi tanulmányok negyedik évének a végén van a pedagógiai vizsga pedagógiából, didaktikából, neveléstörténetből és a jelölt szaktárgyainak tanítási módszeréből.

Az 5-ik évben van a gyakorlati kiképzés, amikor a jelölt hetenkint 12 órában hospitál, illetőleg tanít. Az egy évi gyakorlat után teheti a jelölt az államvizsgát és nyeri el a középiskolai tanári oklevelet.

5. Az iskolai reform Franciaországban Folyóiratunk f. évi 1–2 számában ismertetjük a francia tanügyi reformtervet. Ez a terv a francia iskolarendszert teljesen megváltoztatná és így érthető, hogy nemcsak a francia szak- és napisajtóban, hanem a politikai pártokban is élénk mozgalmat váltott ki. A reformtervezet egyes részletei kétséget teremtettek és habár a közoktatási miniszter ismételten nyilatkozott és iparkodott a félreértéseket tisztázni, a tervezetnek különösen négy részlete még mindig élénk vita tárgya:

a) az a terv, hogy a középiskolák első osztályának próbaosztály jellege legyen (Classe d' Orientation);

b) az Enseignement Primaire Supérieur nevű középfokú iskola bizonytalan helyzete az iskolarendszerben;

c) az elemi iskolai tanítók képzése.

a) *A középiskolák próbaosztálya* sok ellenmondást váltott ki. A folyó tanévben kísérletképpen már 50 középiskolát kijelöltek, melyeknek első osztálya próbaosztályként szerepel. Ezekben az osztályokban a napi tanítás 6 óránál tovább nem tarthat és óratervük a következő: nyelvi, történelmi és földrajzi tárgyak heti 10 óra, mennyiségtani és természettudományi tárgyak heti 7 óra, rajz heti 2 óra, gyakorlati munkák (fiúk mértani rajz, lányok háztartástan) heti 5 óra, torna és ének heti 2 és fél óra, szombat délután, vagy csütörtök délelőtt szabad játék.

A próbaosztályban a tanároknak kettős feladatuk van: az előírt tananyag tanítása mellett meg kell figyelniök a tanulók képességeit. Minden tanulónak egyéni lapja van, ebbe vezetik be a tanárok a tanuló testi fejlődésére, iskolalátogatására, valamint az egyes tantárgyakban mutatkozó haladásra vonatkozó észrevételeiket. A tanév végén az egyéni lapok alapján adnak a szülőknak tanácsot.

A próbaosztályra vonatkozó ellenvéleményekre a miniszter ismételten nyilatkozott és kijelentette, hogy a középiskolákba való tódulás rendkívül

nagy. Ez a jelenség örvendetes, de nagyon veszélyes. A tanulókat képességeiknek megfelelő életpályákra kell irányítani és a mai súlyos gazdasági viszonyok mellett meg kell őket óvni súlyos csalódásoktól. A próbaosztály kényszerítő szükségesség, amely a rövid és gyakran igazságtalan megítélésre vezető fölvételi vizsgát akarja komolyabb és hosszabb ideig tartó megfigyeléssel helyettesíteni. A családot nem kényszerítik, hogy a nyert tanácsot elfogadja és azt okvetlenül kövesse, az iskola a tapasztalatból leszűrt javaslatot tesz a szülőknek. Hogy a legtöbb szülő mennyire rászorul az iskola tanácsára, azt az a tapasztalat igazolja, hogy a szülők milyen gyakran ítélik meg tévesen gyermekük képességeit.

b) Az *Enseignement Primaire Supérieur* középfokú gyakorlati iskola, mely a mi hatosztályú polgári iskoláknak felel meg. Ebben az iskolában az anyanyelven kívül tanítanak egy modern nyelvet, mennyiségtant, fizikát, kémiát, történelmet, földrajzot, könyvtudományt, kézimunkát. Ezek az iskolák a középiskoláknál rövidebb idő alatt nyújtanak középfokú műveltséget és a tanuló 16 éves korában kereső pályára léphet. A tervezett reform megvalósítása esetén ennek az iskolának alsó tagozata egyezik a középiskola modern tagozatának alsó négy osztályával. (Lásd A Cselekvés Iskolája I. évi 1—2. számában 94-ik oldalon.) Ez mélyreható reform és az ellenzők méltán tartanak attól, hogy ez iskolák ezzel elveszítik eredeti gyakorlati jellegüket.

c) Az új iskolák tervezett tanterve is sok hozzászólást provokált. A középiskolák alsó négy osztályának tantervét úgy akarják alakítani, hogy az egyik tagozatból a másikba minden nehézség nélkül lehessen átlépni. Az óraterv elkészítésénél az a főszempont, hogy az absztrakt anyag a konkrét anyag javára csökkentessék. Általában az a terv, hogy az emlékeztetést terhelő anyagot a minimumra szorítsák le, az óraszámokat csökkentésük és hetenként két játékdélutánat állítsanak be a tantervbe.

d) A tervezett reformnak egyik legfontosabb része a *tanítóképzés* megváltoztatására vonatkozó terv. Különösen a következő új intézkedések provokáltak széleskörű vitát: ezentúl minden népiskolai tanító köteles megszerezni a 7 évfolyamú középiskola végbizonyítványát, a baccalaureatot, ami megfelel a mi középiskolai érettségi bizonyítványunknak. A népiskolai tanítók gyakorlati kiképzésüket ezentúl is az Ecoles Normales Primairesben (tanítóképző) nyerik. Erre vonatkozólag a közoktatási kormány meghallgatta úgy a szülők, mint az érdekelt tanítóság képviselőit is. A vélemények csak abban egyeznek, hogy a tanítónak is meg kell szereznie a baccalaureatot. Vitas azonban az, hogy hol szerezze meg ezt a végbizonyítványt. Erre vonatkozólag két vélemény áll egymással szemben. Az egyik vélemény szerint az eddigi tanítóképzés túlságosan dogmatikus, szűk és kaszt-szellemre nevel, az elzárt kiképzés a valóságban elszigeteli a tanítóságot a nemzet egyéb tanult rétegeitől. Azért azt kívánják, hogy a jövő tanítója ugyanott szerezze a baccalaureatot, ahol más pályákra készülők megszerzik azt. Ezután következnek 1, vagy 2 éves gyakorlati kiképzés az Ecoles Normales Primairesben, amely intézetek ecéliből tiszta pedagógiai intézményekké alakítandók át. A másik vélemény az ilyen kiképzésben veszélyt lát, mert túlhosszú és nagyon drága. Ezenkívül az a veszély is fennáll, hogy a tanítóképzők és felső népiskolák közötti szoros viszony megszűnnék, ezáltal a tanítói utánpótlás

a nép — különösen a falusi nép — köréből megszűnne. Azért azt kívánják, hogy a tanítójelölt a középfokú iskola alsó négy osztálya után lépjen be az Ecoles Normales Primairesbe és itt készüljön 3 év alatt az érettségi vizsgára.

A miniszter álláspontja ebben a kérdésben még nem ismeretes. Nyilatkozott már a középiskolai érettségi mellett, de nyilatkozott a másik álláspont mellett is. Egyelőre ebben a kérdésben is folyik a vita.

A reformtervnek azonban messze kiható politikai következményei is vannak, amelyek Elzász-Lotharingiában izgatják a kedélyeket. A világháború utáni Franciaország az új tartománynak vallási és iskolai kérdésekben széleskörű önrendelkezési jogot biztosított. Ennek következtében az itteni iskolákban a francia iskoláktól eltérően rendszeres tantárgyként tanították a hittant, ezenkívül az elemi iskolákban a francia nyelv mellett tanították a német nyelvet is. Továbbá, amíg Franciaországban fiúknak és leányoknak egyaránt 7 év a tankötelezettség, addig Elzászban maradt továbbra is a régi rendszer; a leányoknak 7, a fiúknak pedig 8 év.

Az új francia iskolareform most minden francia gyermekre nézve 1 évvel emeli az iskolakötelezettséget, amivel az elemi műveltség emelésén kívül, főképpen a kiskorúak munkanélküliségét akarják csökkenteni. Ezt a rendelkezést a francia kormány kiterjesztette Elzász-Lotharingiára is, így tehát az elzászi fiúk tankötelezettsége továbbra is 1 évvel hosszabb volna, mint a francia fiúké, és 15 éves korig tartana.

Ez a rendelkezés nagy felháborodást okozott Elzászban, mert szerzett jogot sért és különösen azért, mert a kisbirtokosoknak a 14 éves fiúkra és leányokra már szükségük van a gazdaságban. De fölteszik sértődötten azt a kérdést is, hogy vajjon az elzászi fiúk butábbak-e, mint a francia fiúk, hogy ugyanazon elemi műveltség megszerzéséhez 1 évvel hosszabb időre volna szükségük. Az országrészen mindenfelé tiltakozó gyűléseket tartottak, a szülők ellenállanak és nem küldik a 14 éves fiúkat tovább iskolába. Az elzászi országgyűlési képviselők is magukévá tették az ügyet, erős támadásokban részesítik a minisztert. A francia kormány most a következő választás elé állította az elzászi képviselőket: választhatnak a kétnyelvűség (francia és német nyelv) és a kötelező hitoktatás fenntartása mellett 9 éves tankötelezettséggel, vagy 8 évi tankötelezettség, de a kötelező német nyelv és hittanoktatás megszüntetésével. Az elzászi képviselők erélyesen visszautasították ezt az ajánlatot. Bejelentették a kormánynak az elzászi szülők ellenállását és az ebből származó minden felelősséget a kormányra hárítanak, mert a rendelkezést törvénytelennek mondják és így követelik a rendelkezés visszavonását.

6. Hivatalos történeti tankönyvek Ukrajnában. Az orosz szovjet közoktatási népbiztossága elrendelte, hogy az eddig Ukrajnában használt történeti tankönyvek a használatból azonnal kivonandók és helyettük új történeti tankönyvek vezetendők be az összes iskolákba. Ezeket a könyveket a népbiztosság adja ki hivatalból Moszkvában. A rendelet indokolása szerint az eddig használt könyvek szerzői időközben néparulásért halálra ítéltettek és a könyvek olyan egyéneket állítanak az ifjúság elé követendő példaképpen, akik

mint az orosz nép ellenségei, íteltettek el. Az új hivatalos történeti tankönyvek Stalin és Yejoff nagyságát dicsőítik. Az ukrajnai sajtó a rendelet gyors végrehajtását lehetetlennek tartja, mert a moszkvai kormány a tankönyveket csak orosz nyelven 5 millió példányban nyomatta ki, pedig az iskolák szükséglete 50 millió példány 15 különböző nyelven.

7. Történeti tankönyvek tisztítása. Német és francia történettanárok a múlt tanévben összegyűltek, hogy kölcsönös meggyőzéssel megtisztítsák a német és francia tankönyveket azon részletektől, amelyek nemzeti érzékenységet sértenek, vagy az igazságnak nem felelnek meg. Részletes megegyezést fogalmaztak meg, mely ugyan egyelőre nem bír kötelező erővel, de próbálkozásnak igen jelentős eredmény.

Megállapodtak az 1789. előtti francia királyok politikájára, a forradalmi és napóleoni korszakra vonatkozólag. A legnehezebb Elzász-Lotharingia kérdése volt. Erre nézve a következő megegyezést kötötték: Elzász a közép-korban és a reformáció idején német nyelvű és kultúrájú tartomány volt. 1648. után nyelvi és nagyjában kulturális sajátosságát megtartotta, de az 1789-iki forradalom teljesen a francia életközösségbe állította a tartományt. Elfogadták, hogy Elzász-Lotharingia kérdésének tárgyalási módját a tankönyvekben megváltoztatják. A német tankönyvek a francia álláspontot is ismertetik, viszont a francia tankönyvek kifejtik, hogy az 1871-iki német annexiót lehet jogosnak is minősíteni.

Tárgyalták a világháborút megelőző eseményeket is. A következőkben állapodtak meg: 1906-tól 1913-ig a diplomáciai feszültség oly mérvet öltött, hogy a nagy európai államok bizalmatlansági érzéssel és kölcsönös félelemmel tekintettek egymásra. Ebből az érzésből fejlődött ki általában az a meggyőződés, hogy az európai háború elkerülhetetlen. Ez a meggyőződés mind főbb konfliktust idézett elő. A háborúra vonatkozó okmányok nem adnak okot arra, hogy bármely népnek háborúra való tudatos izgatást lehetne tulajdonítani. A bizottság tehát helyteleníti, hogy a német tankönyvek a háborút a francia és orosz kormányok politikájának tulajdonítják, míg a francia tankönyvek a német kormányt a háború kitöréséért felelőssé tartják. A bizottság tehát leghelyesebbnek tartaná, ha a tankönyvek úgy magyaráznák a háború okát, hogy a kölcsönös bizalmatlanság és féltékenység oly magas fokra emelkedett, hogy a vezető körökben általában az a meggyőződés keletkezett, hogy a háború elkerülhetetlen. Mindegyik állam föltételezte a másiktól, hogy támadó szándéka van. Szükségesnek tartja a bizottság, hogy a tankönyvek ezt a kérdést a legtapintatosabban tárgyalják, hogy annak tárgyalása ne izgasson újabb háborúra. A tankönyvek kerüljék azoknak a rémtetteknek a kiszínezését, amelyeknek a háború folyamán a polgári lakosság is ki volt téve.

8. Tankötelezettség Angliában. Folyóiratunkban már ismertettük az 1936. évi iskolatörvényt, amely a tankötelezettséget a 15-ik életévig hosszabbítja meg, de lehetőséget nyújt arra, hogy a gyermeket a szülők kívánságára az utolsó évben az iskolalátogatás alól fölmentsék. A fölmentést a helyi iskolai hatóság adja meg, ha a szülők a gyermeket foglalkoztatni tudják és ha az

iskolai hatóság komoly vizsgálattal megállapítja, hogy a gyermek egészségi állapota alkalmas a tervezett foglalkoztatásra. A törvény ezen intézkedése sok kétséget támasztott és a közoktatási miniszter most újabb utasítást adott ki, amivel ezen kétségeket tisztázza.

A rendelet most teljes részletességgel kijelöli az iskolai hatóság eljárását, mielőtt a gyermek fölmentéséről határozná. A szülő a helyi iskolai hatóságnál nyújtja be kérvényét. Az iskolai hatóság a kérvényt orvosi véleménnyel és a saját javaslatával együtt előterjeszti a helyi munkahivatalnál. A munkahivatal megvizsgálja, hogy a tanuló foglalkoztatása olyan jellegű-e, hogy az a tanuló jövő életpályája szempontjából kívánatos, jár-e fizetéssel, mennyi a munkaidő, jut-e kellő idő a pihenésre és továbbképzésre? A munkahivatal véleménye alapján adja meg azután az iskolai hatóság a fölmentést.

A miniszteri rendelet intézkedik arról is, hogy a pályaválasztási tanácsadás továbbra is a 14-ik életévben történjék, éppen az esetleges fölmentetekre való tekintettel.

9. Iskolaviszonyok Palesztiniában, Palesztinában az angolok mandátumterületén van 237.000 arab és 56.700 zsidó iskolakorban levő gyermek. Ezek közül 65.647 arab és 51.514 zsidó gyermek jár iskolába. Tankötelezettség nincs. Szép számú iskolát tartanak fenn a külföldi missziók is. Van 38 francia missziós iskola 5173 tanulóval, 20 angol iskola 2231 tanulóval, 20 német iskola 2137 tanulóval, 14 olasz iskola 1739 tanulóval, 5 amerikai iskola 443 tanulóval és 1 svéd iskola 222 tanulóval.

10. Kötelező lögyakorlatok az osztrák iskolákban. Az osztrák közoktatási miniszter a folyó tanév elején minden középfokú iskola két legfelső osztályában kötelezővé tette a lögyakorlatokat. Ezzel a rendelkezéssel a miniszter, a tornaoktatás keretében eddig is kötelező katonai szolgálatot megelőző kiképzést egészíti ki. A kiképzés két részből áll: a) az előkészítő gyakorlatokból (fegyver- és lőutasítás, célzási gyakorlatok, fegyverfogások); b) cél-lövés gyakorlása. A céllövéshez az osztályokat 10—20-as csoportokba osztják és a téli hónapokban minden csoporttal 2 hónapon át 10—10 órás tanfolyamot tartanak.

11. Erdélyi szomorú iskolastatisztika. Az Erdélyi Iskola című folyóirat közli, a gyulafehérvári Róm. Kat. Egyházmegyei Tanácsnak, valamint az erdélyi református egyházkerület igazgatótanácsának az 1936/37. tanévről szóló jelentését. Eszerint a múlt tanévben Erdélyben 7 róm. kat. fiúközépiskola és 1 róm. kat. tanítóképző működött. Beiratkozott ezekbe 1528 tanuló, a múlt tanévhez képest 75-tel csökkent a tanulók száma, ami azért szomorú, mert ez a csökkenés évek óta állandó. Volt ezenkívül 11 leányközépiskola (1 lyceum, 8 gimnázium, 2 keresk. iskola) és 1 tanítónőképző. Ezekbe 1592 tanuló járt. A 183 r. k. elemi iskolában 421 tanító tanított 15.518 tanulót, 604-gyel kevesebbet, mint a múlt tanévben.

Református fiú- és leányközéppiskola volt összesen 6 lyceum, 3 gimnázium, 2 tanítóképző és 2 kereskedelmi iskola. Ezekben 215 tanár tanított 2635 tanulót. Erdélyben van 73.211 református tanköteles gyermek. Az 528 tanítóval működő 348 református elemi iskolába járt ebből 23.488 gyermek,

667-tel kevesebb, mint a múlt tanévben. Ezzel szemben 39.143 gyermek járt állami elemi iskolába, 6872-vel több, mint a múlt tanévben és ezek kizárólag román nyelvű tanításban részesültek, 6097 gyermek egyáltalában nem járt iskolába. A jelentés panaszkodik, hogy több helyen nagy költséggel épített új iskolában üresen állottak a tantermek, mert az egyházközség nem kapott az iskola megnyitására engedélyt. Ezt a jelentést még szomorúbbá teszi a Magyar Kisebbség című folyóiratnak az a jelentése, hogy a miniszteri jelentésben kimutatott 427 magyar tagozatú, illetőleg magyar tannyelvű állami elemi iskolából, az 1936/37. tanév végén már csak 44 működött és ezekbe mindössze 4527 tanuló nyert anyanyelvén oktatást. Azok az iskolák pedig, amelyeket az 1933. évi miniszteri jelentés a Székelyföldön magyar tannyelvűnek mutattak ki, ma egytől egyig átalakult román tannyelvű iskolává.

12. **Nemzetközi kongresszusok.** a) *Nemzetközi filozófia kongresszus.* A francia filozófia megalkotójának, a nyugati racionálizmus megteremtőjének, Descartesnak emlékére tartották Párizsban. Az előadások nagy része Descartes filozófiával foglalkozott. A kongresszuson 29 állam volt képviselve. Összesen 190 előadást tartottak, ezek és a hozzászólások 12 vaskos kötetet töltenek meg.

b) *A XI. nemzetközi pszichológiai kongresszus.* A Párizsban tartott kongresszuson 550 képviselő vett részt. Előadásokat a világ legkiválóbb pszichológusai tartottak így a svájci Claparède Edouárd is. A legnagyobb sikere Adrian professzornak, a cambridgi nobeldíjas egyetemi tanárnak volt, aki „Az agyműködés elektromos megnyilvánulásainak pszichológiai magyarázata” címen tartott nagy feltűnést keltő előadást. Igen érdekes volt Aragon francia írónak „A pszichológia a regényben” című előadása is.

c) *A modern nyelvek tanárainak nemzetközi kongresszusa.* Az élő nyelveket tanító tanárok nemzetközi szövetsége III. kongresszusát ugyancsak Párizsban tartotta. A kongresszus négy bizottságban foglalkozott a modern nyelvtanítás különféle problémáival: a fonetikával, a modern nyelvtanítás módszerével, a tanítás segédeszközeivel, az államok szellemi együttműködésének kérdésével. Az együttes ülés egyhangú határozattá emelte a következőket. 1. Elfogadták azt az elvet, hogy az idegen élő nyelvek tanításában nincs ugyan szükség tudományos fonetikára, de a gyakorlati fonetika néhány fontosabb szabályát mégis ismertetni kell. A legtöbb előadó hangoztatta, hogy az első hetekben az idegen hangok kiejtésére nagy gondot kell fordítani, az első heteket erre kell fordítani. 2. Elfogadták azt a határozatot, hogy a tanuló évente kb. 500 szót tanuljon meg és a módszer cselekedtető legyen. 3. a segédeszközök közül a gramofon és a rádió használatát tartják kívánatosnak. Helyesen tartják a modern nyelvek tanítására megfelelő tanterem berendezését, ahol az idegen atmoszférát teremtő képek legyenek a falakon. 4. A kongresszus hangsúlyozta a diákvelezés és a szünidei diákcserre gyakorlati nyelvi hasznát, nevelő értékeit és a látókör szélesítő hatását. A Kongresszus a francia külügyi és közoktatásügyi miniszterek védnöksége alatt állott. A közoktatásügyi miniszter a záróülésen részt is vett és hosszabb beszédben hangoztatta, milyen fontos hivatásuk van az élő nyelvek tanárainak a nemzetközi megértés terjesztésében.

d) *A nemzetközi nevelésügyi hivatal* Genfben rendezte VI. kongresszusát, amelyen 45 kormány képviseltette magát kiküldöttekkel. Képviselve volt a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal, A Szellemi Együtműködés Nemzetközi Intézete és a Népszövetség. A napirenden szerepelt: a tagállamok jelentése a nevelésügy 1936/37 tanévi fejlődéséről, az idegen nyelvek tanítása az egyes tagállamokban, az iskolák felügyelete és az elemi iskolai tanítók valamint a középiskolai tanárok pszichológiai kiképzése. Minden kérdésre a tagállamok miniszteri jelentése szolgáltatja az adatokat. Az idegen nyelvek tanítására vonatkozólag a beérkezett jelentések alapján a hivatal vaskos kötetet osztott ki a kongresszusi tagok között. Tanulságos ebben a kötetben egy táblázat, amely tájékoztat az idegen nyelvek tanításáról az egyes államok különféle iskolatípusaiban. A hivatal a kongresszusról egy kötetben számol be, amely tartalmazza az ülésekről fölvetett jegyzőkönyveket, közli továbbá az egyes államokban az iskolák igazgatásában és felügyeletében beállott változásokat. A hivatal megállapítja, hogy a nevelésügy az egyes államokban igen öröndetes fejlődést mutat.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE.

A Magyar Paedagogia 1937. évi 9—10. száma három nagyobb tanulmányt közöl.

Elsőben közli *Mitrovics Gyulának* a M. Paed. Társaságban tartott előadását „*A tanárképzés reformjára*”-ról. Szorosabban véve a középiskolai tanárképzésről van szó. Három főszempontból vizsgálja a tanárképzés mai értékét és a szükséges reformokat: a szakképzés, a pedagógiai előkészítés és a világnézet szempontjából. A szakképzést tekintve a tanárjelöltek sok kívánatos alapismeret nélkül kerülnek az egyetemre. Ezen segíthetne a tanárképző intézetek által rendezett tanfolyam és az ezt követő felvételi vizsga az egyetemeken. Az egyetemi tanulás nem ad teljes és hézagatlan ismereteket. Ezen a bajon megfelelő kézikönyvek kiadásával kellene segíteni. Erősen hiányosnak tartja a középiskolai tanárképzésben a pedagógiai, metodikai és didaktikai előkészítést. Meg kell itt említenünk következő sorait! Mennyivel fejlettebb munka folyik ilyen téren a népiskolákban! „Természetes magyarázata ennek az, hogy a tanítóképző-intézetekben a tárgyi ismeretek nyújtása mellett párhuzamosan intenzív pedagógiai képzés folyik. *Egészen ugyanez áll a polgári iskolai tanárképzésre is, melynek kitűnő munkáját személyesen is volt alkalmam tapasztalni* akkor, amikor mint igazgató, olyan intézetben működtem, ahol munkatársaim vegyes képesítésűek voltak.“ A középiskolának világnézetre kell nevelni. Erre azonban csak olyan tanár képes, akinek magának is szilárd világnézete van. A mai rendszer mellett ez felületesen van megoldva. A szakvizsga után a jelölt még egy évet töltött az egyetemen a pedagógiai vizsgálat tárgyainak tanulmányozásában s csak az ötödik év után következzen egy teljes évi gyakorlat valamelyik középiskolában. A közoktatásügyi kormányzat által tervbe vett internátusi tanárképzés meg-